

INTEGRACIJA IN MARGINALIZACIJA

1

V Nemčiji živi približno 7 milijonov pripadnikov etničnih manjšin. V velenostih je delež prebivalstva s tujo narodnostjo med 18 in 25%. Delež otrok in odrasčajočih pa je bistveno višji in znaša do 35%. Večina jih pripada drugi oziroma celo tretji generaciji izseljencev, kar pomeni, da jih je večina rojenih v Nemčiji. Kljub temu pa nimajo možnosti, da bi poleg svojega državljanstva pridobili še nemškega. Dvojno državljanstvo Nemčija zavrača, razen v primeru, kadar je eden od staršev Nemec.

Ti mladi v državi, ki jih je sprejela in v kateri živijo, naletijo na več težav: na eni strani jih kultura družbe izobči, po drugi strani pa jih poskušajo starši vzgajati s tradicionalnimi, glede na spol specifičnimi in včasih rigidnimi metodami. Ta protislovna socializacija pomeni (dodatno) obremenitev, nastanek oziroma vzbujanje strahov (bojazni), poniževanje in v določenih okoliščinah pelje k razvoju labilne manjšinske identitete. Pri veliko mladih priseljencih opazimo nihanje med sovraštvom do samega sebe in nacionalističnimi in (ali) religioznimi (patološkimi) fantazijami (tako imenovana »reaktivna etičnost«).

Raziskave zadnjih let so pokazale, da so mladi tujega rodu ali etničnega izvora ali državljanstva v veliki meri ogroženi, da posežejo po mamilih in da so pogosto nagnjeni k prestopništvu, kar ima za posledico, da številčno prevladujejo v zavodih za prestajanje kazni.

Ta situacija sproža različne reakcije:

- odklanjajoče vedenje družbe, ki teži k njihovi marginalizaciji, jih potiska na družbeno obrobje in diskriminira,
- strožje ukrepanje pravosodnih organov proti tujcem,

- ustanove, ki izvajajo pomoč, neodločno in nemočno iščejo primerne načine pomoči tako na področju preventive kot tudi na področju socialnoterapevtskih dejavnosti.

Podrobneje želim predstaviti zadnji dve točki. Kvantiteta in kvaliteta dela z zasvojenici tuje narodnosti in njihovimi bližnjimi sta postali v zadnjih letih tako obsežni, da ju z možnostmi in ponudbami obstoječih ustanov pomoči odvisnim od mamil ni mogoče obvladati in omejiti.

2

Nemške delavce pri delu z mladostniki iz etničnih manjšin ovirajo tako jezik kot tudi kulturne meje, kjer gre za meje razumevanja. Tudi tujci so do nemških svetovalcev prej zadržani ali nezaupljivi, pri svojih svetovalcih in terapevtih pa čutijo več razumevanja.

Ta dejstva so bila povod za ustanovitev nekaj kulturno specifičnih ustanov. Tako deluje v Berlinu multikulturno društvo (Odak), ki je nosilec štirih ustanov. Vodje teh projektov so turške narodnosti, sodelavci pa so nemškega ali tudi drugega rodu. To društvo je interkulturno orientirano in zelo uspešno deluje že 18 let. Klienti te ambulantne ustanove so v 60% tujega porekla. Po statistiki iz leta 1995 jih je 33% rojenih že v Nemčiji. Eden od omenjenih projektov je terapevtska stanovanjska skupnost, ki lahko sprejme 22 mladih moških. Ti moški so iz islamskega kulturnega prostora, večinoma iz Turčije, pa tudi iz arabskih dežel. V Nürenbergu je bila leta 1995 ustanovljena druga terapevtsko stanovanjska skupnost, prav tako za mlade moške iz Turčije. Tudi to ustanovo vodi turški psiholog. Obe

stanovanjski skupnosti delujeta zelo uspešno in predstavljata primer kulturno specifične intervencije.

Ker obe stanovanjski skupini izločata druge narodnosti, na primer Nemce, ostajata v določenem merilu otoka in dolgoročno nista zgled integracije etničnih manjšin. Iz tega razloga se ne zavzemam neomejeno za te ustanove, kajti tak model vodi v getoiziranje.

Trenutno si prizadevamo, da bi v ustanove za pomoč odvisnikom kot sodelavce pritegnili tuje kolege, z namenom, da bi dosegli primerno ravnovesje med svetovalci in klienti, kakršno velja za nemške svetovalce. (V velemestih je to razmerje 1 proti 4 ali 3.)

Pri delu z zasvojenimi se zavzemam za multikulturne delavne skupine z interkulturnim načinom (konceptom) dela, kakršen je projekt »Priseljenci svetujejo priseljencem«. Njihova posebna strokovna usposobljenost za delovanje v dvokulturnem okolju ima veliko vrednost. Če je tim pripravljen zaposliti priseljence, bo veliko lažje pristopil k tujim mladim in njihovim družinam, ne da bi moral to tematiko posebej problematizirati. Žal se v praksi taki timi redko realizirajo.

Integracijo lahko uresničimo le, če v priseljenih ne vidimo povzročiteljev problemov in pomoči potrebnih ljudi, temveč tudi usposobljeno strokovno osebje, ki enakovredno prispeva k rešitvi obstoječih problemov. Pogoj za to pa je dejansko strokovno usposabljanje priseljencev. Z namenom, da bi dosegli ta cilj, smo leta 1992 začeli tedaj nov projekt »Izobraževalni tečaji za priseljence, ki delujejo kot svetovalci pri problemih z mamili«. Tečajev se lahko udeležujejo tudi nemški kolegi, ki delajo s priseljenci. Te tečaje vodiva skupaj z ženo, s katero sva tudi »dvokulturne« par.

Procesi te multikulturne skupine odsevajo dinamične procese v družbi. Tako se lahko vse strani izpopolnjujejo v interkulturnem dialogu in razumevanju različnih dimenzij migracij. Primer: izseljenec iz Kazahstana reče Nemcu, ki se mu nikdar ni bilo potrebno seliti: »Kako boš ti svetoval, ko ne poznaš občutka domotožja, kakšen je občutek domovine!«

Drugi projekt izhaja iz principa »Priseljenci poučujejo priseljence«. Že dve leti v Hanovru poteka dodatno strokovno izobraževanje oseb in skupin priseljencev, ki delujejo kot »spodbujevalci« na področju dela z zasvojenimi. Kot »ključne osebe« ali posredniki so dejavni v društvih priseljencev in imajo velik ugled. Posredujejo svoje znanje in svetujejo staršem pri vprašanjih vzgoje, kar je tudi pomembna oblika preventive.

V Münchnu poteka še en projekt – Centralni posredniški center za južne in jugovzhodne evropske države. Nemčija zasvojenec z mamili izžene, če so obsojeni na zaporno kazen, višjo od 2 let. Izgon zahteva tudi v primeru, če že več let živijo v Nemčiji ali pa so tu celo rojeni. Kaj se zgodi z njimi, ko se vrnejo v »domovino« oziroma deželo njihovega izvora?

Stanje v zavodih za prestajanje zaporne kazni:

Niederschonenfeld

Starost: 18-24 let približno 300 zapor-
nikov
od tega 51% s tujim
državljanstvom
50 jih ima stik s sveto-
valnico za zasvojenec
od tega 2/3 tujega
porekla
skoraj pri vseh izgon

Landsberg

Starost: nad 24 let približno 700 zapor-
nikov
od tega 60% s tujim
državljanstvom
50 jih ima stik s sveto-
valnico za zasvojenec
od tega 20 tujega
porekla
16-im grozi izgon

Delež ne-Nemcev pri osumljenih kaznivega dejanja zlorabe mamil v Münchnu:

Leto	število*	od tega ne-Nemci	%
1990	1825	544	29,8
1992	2825	875	34,6
1994	3807	1346	35,4
1996	4181	1482	35,4
1997	4734	1824	38,5

* Absolutno število vseh osumljenih kaznivega dejanja zlorabe mamil.

Priseljenci-sodelavci v ustanovah za pomoč zasvojenim (primerjava med mesti):

	Zah. Berlin	München	Hannover
število prebivalstva ne-Nemci	3 milijoni 22%	1.3 milijona 24%	0,5 milijona 17-18%
svetovalci na področju mamil skupno	60	Približno 30	Približno 40
tuji svetovalci na področju mamil	9	1 svetovalac 1 ulični delavec	4 (Etnomedicinski center – interkulturalna pomoč zasvojenim)

V državah, kamor se morajo vrniti, išče-mo načine ustrezne oskrbe, ambulantne in stacionarne terapije, da bi se lahko izgnanci socialno in poklicno utrdili. To ne pomeni, da se strinjam s prakso izganjanja. Projekt smo začeli zato, da bi spremljali proces iz-gona z razvojem določene perspektive. V ta namen sem vzpostavil stik z različnimi terapevtskimi in svetovalnimi ustanovami v teh državah in tako poskušam ustvariti mrežo izvajalcev dejavnosti in programov

na področju obravnavanja problemov zlo-rabe mamil. Pri nas trenutno še raziskujemo nujnost in potrebe po takih projektih, in Evropsko skupnost bomo lahko za finan-ciranje teh projektov zaprosili šele po za-ključku raziskav. Ob vsem tem pa upam na vzpostavitev stikov z ustanovami za zasvo-jene z mamili v Sloveniji, na Hrvaškem in v Bosni.

Miha Maček